Emro Science and Education
International open-access scientific journal
Journal homepage: https://journal.emro.uz
OPEN ACCESS

CONFERENCE PAPER OPEN ACCESS

Vol. 1 No. 4 (2024) · "Milliy iqtisodiyotni barqaror rivojlantirish va yuqori iqtisodiy o'sish sur'atlarini t... DOI: 10.5281/zenodo.24320938

ta'minlashning ustivor yo'nalishlari" mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman

таркибий тузилиш (%)[112]

2023 йилда Бухоро вилоятининг импорти 910,6 млн. АҚШ долларни ташкил қилган. Бу кўрсаткич 2023 йилга нисбатан 0,8% фоизга кам. Импорт ҳажми экспорт ҳажмидан 3 баробардан ортиқ. Импортни асосий ташкил қилувчи товарларнинг гуруҳлари минерал ёқилғилар ҳамда машина ва транспорт воситалари ҳисобланади. Минерал ёқилғилар ҳамда машина ва транспорт воситалари умумий импортнинг 78.% ини ташкил қилган. Бунда, 337,7 млн. АҚШ доллар билан умумий импортнинг 37,1% ини минерал ёқилғилар, 364,7 млн. АҚШ доллар, яъни умумий импортнинг 40% изини машина ва транспорт воситалари импорти ифодалаган.

Кейинги импортнинг энг катта улушларини кимёвий воситалар ва бошқа тоифаларга киритилмаган шунга ўхшаш маҳсулотлар гуруҳи ҳамда саноат товарлари эгаллаб турибди. 2023 йилда икки гуруҳ товарлари импортидан саноат товарлари ҳажми 2022 йилга нисбатан 0,3% миқдор камайган бўлса, кимёвий воситалар ва бошқа тоифаларга киритилмаган шунга ўхшаш маҳсулотлар гуруҳи ҳажмида худди шу миқдорда ошиш кузатилганини кўришимиз мумкин. 2023 йилда кимёвий воситалар ва бошқа тоифаларга киритилмаган шунга ўхшаш маҳсулотлар гуруҳи товарларини импорт ҳажми 84,6 млн. АҚШ долларини ташкил қилган.

Хулоса.

Минтақавий интеграция узоқ вақтдан бери савдони ривожлантириш воситаси бўлиб келган. Вилоятда ҳам ташқи савдони ривожлантиришда минтақавий интеграцияни амалга ошириш лозим. Сўнгги йигирма йил давомида минтақалар ичида ва минтақалар ўртасида савдо оқимларининг ортиши кузатилди ва ривожланаётган савдо алоқаларига эҳтиёж ортмоқда. Бунинг ечими Республика миқиёсидаги мақсад ЖСТга аъзолик ҳисобланади. Ривожланаётган мамлакатларда савдо битимлари миллий савдо сиёсатини аниқлашга ёрдам беради ва шу билан савдонинг ривожланишга таъсирини кучайтириши мумкин.

Минтақавий интеграциялар меҳнат, атроф-муҳит, шаффофлик ва бошқа прогрессив ислоҳотлар ва иқтисодий бўлмаган сиёсат мақсадлари нуқтаи назаридан юқори стандартларни илгари суриш салоҳиятига эга.Минтақавий интеграциялар савдони ошириш учун танлов воситасига айланди. Шунга қарамай, уларнинг ривожланишига таъсири билвосита ва уларни ҳал қилиш қийин. Ушбу янгилик минтақавийликнинг мураккаб таъсирини икки чорага, яъни тўғридан-тўғри икки томонлама имтиёзли савдо ва қўшниларнинг имтиёзли савдосининг савдо таъсирига билвосита таъсир қилишини соддалаштиришга ёрдам беради.

AHOLI FAROVONLIGINI OSHIRISH, IQTISODIY TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH VA ULARNING HUQUQ VA MANFAATLARINI HIMOYA QILISH, BARQAROR ISH O'RINLARI YARATISH VA KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISH

Avulchayeva Feruza Jo'raqo'ziyevna
Farg'ona politexnika instituti, menejment kafedrasi katta o'qituvchisi PhD
Avulchayeva Feruza Jo'raqo'ziyevna
Abdumutalov Sardorbek Muxammatkul o'g'li
Farg'ona politexnika instituti talabasi

[112] Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Статистика агентлиги маълумотлари асосида муаллиф томонидан ишлаб чиқилди(stat.uz).

Published: 23.12.2024

Cite this article: Avulchayeva Feruza Jo'raqo'ziyevna (2024). Aholi farovonligini oshirish, iqtisodiy tadbirkorlikni rivojlantirish va ularning huquq va manfaatlarini himoya qilish, barqaror ish o'rinlari yaratish va kambag'allikni qisqartirish. Emro Science and Education, 1(4). https://doi.org/10.5281/zenodo.24320938

© 2024 The Author(s). Published by Emro Science and Education. This is an open access article.

Annotatsiya: Ushbu maqola aholi farovonligini oshirish, iqtisodiy tadbirkorlikni rivojlantirish va ularning huquq va manfaatlarini himoya qilish masalalariga bag‘ishlangan. Aholi farovonligi, iqtisodiy barqarorlik va ijtimoiy taraqqiyot o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlikni tahlil qilish orqali, maqolada barqaror ish o‘rinlari yaratish va kambag‘allikni qisqartirish yo‘llari ko‘rsatiladi. Iqtisodiy tadbirkorlikni rivojlantirish, yangi ish o‘rinlarini yaratish va aholi farovonligini oshirishda muhim rol o‘ynaydi. Shuningdek, tadbirkorlik faoliyatini qo‘llab-quvvatlash va huquqiy himoya mexanizmlarini kuchaytirish orqali, aholi manfaatlarini himoya qilishning zarurligi ta'kidlanadi. Ushbu tadqiqot natijalari, iqtisodiy siyosatni shakllantirishda va ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega bo‘ladi.

Kalit so‘z: Aholi farovonligi, Iqtisodiy tadbirkorlik, Huquq va manfaatlar, Barqaror, Ish o‘rinlari, Kambag‘allikni qisqartirish, Iqtisodiy o‘sish, Tadbirkorlik muhitini yaxshilash, Ijtimoiy himoya, Davlat va xususiy sektor hamkorligi, Ijtimoiy va iqtisodiy barqarorlik

Hozirgi kunda aholi farovonligini oshirish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, har bir davlatning asosiy maqsadlaridan biridir. Iqtisodiy tadbirkorlik esa, bu jarayonda muhim rol o‘ynaydi, chunki u yangi ish o‘rinlarini yaratish, innovatsiyalarni joriy etish va iqtisodiy o‘sishni ta'minlashga yordam beradi. Aholi farovonligini oshirish, nafaqat iqtisodiy ko‘rsatkichlar bilan, balki ijtimoiy barqarorlik va aholi manfaatlarini himoya qilish bilan ham bog‘liqdir. Shu sababli, ushbu maqolada aholi farovonligini oshirish, iqtisodiy tadbirkorlikni rivojlantirish va kambag‘allikni qisqartirish yo‘llari ko‘rib chiqiladi. Maqola, iqtisodiy siyosatni shakllantirishda va ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega bo‘lgan masalalarni o‘z ichiga oladi. “O‘zbekiston-2030” strategiyasining ikkinchi ustuvor yo‘nalishi mamlakatning iqtisodiy o‘sishi va aholi farovonligini oshirishga qaratilgan. U 17 ta maqsadni o‘z ichiga oladi**.** Ushbu yo‘nalishda O‘zbekistonning iqtisodiy o‘sish sur’atlarini ta’minlab, yalpi ichki mahsulot hajmini 160 milliard dollarga va aholi jon boshiga daromadlarni 4 ming dollarga yetkazish rejalashtirilgan. Bu mamlakatning investitsiyaviy jozibadorligi, bank tizimidagi islohotlar va “yashil iqtisodiyot”ga o‘tish, qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirish kabi jabhalarda muhim o‘zgarishlarni talab qiladi. Shuningdek, monopol sohalarni bozor tamoyillariga o‘tkazish, iqtisodiyotda xususiy sektor ulushini oshirish va tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish maqsadlari ham belgilangan. Ushbu islohotlar, mamlakat iqtisodiyotining barqaror rivojlanishi va aholi farovonligini oshirishga qaratilgan. O‘z navbatida “O‘zbekiston-2030” strategiyasini 2023-yilda amalga oshirilishi doirasida qator chora-tadbirlar amalga oshirildi. Strategiyaning 2023-yilda amalga oshirilishi doirasida tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlashga qaratilgan chora-tadbirlar va siyosiy qarorlar mamlakat iqtisodiyotining turli sohalarida tadbirkorlik muhitini yaxshilash, rag‘batlantirish va moliyaviy barqarorlikni ta’minlashga qaratilgan. Bularning barchasi mamlakatning uzoq muddatli iqtisodiy rivojlanishiga muhim hissa qo‘shadi va “O‘zbekiston-2030” strategiyasining muvaffaqiyatli amalga oshirilishini ta’minlaydi. Shu o‘rinda ta’kidlash lozimki, 2023 yilda tadbirkorlik sub’ektlariga miqdori 10 million so‘mdan ortiq bo‘lgan soliqqa oid huquqbuzarliklar uchun moliyaviy sanksiyalarni faqat sud tartibida qo‘llash amaliyoti yo‘lga qo‘yilgani, bu sohadagi tadbirkorlar uchun muhim adolatli qadamdir. Mazkur o‘zgarish, ayniqsa, kichik va o‘rta biznes uchun muhim, chunki ular eng ko‘p duch keladigan muammolardan biri byurokratik to‘siqlar va noaniq qonunchilik sharoitlaridir. Sud tartibi orqali sanksiyalarni qo‘llash, tadbirkorlarga adolatli va shaffof muhitda o‘z muammolarini hal qilish imkonini beradi. 2024-yil 1-yanvardan boshlab qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini yetishtiruvchilar uchun hosilni sug‘urtalashda

sug‘urta mukofotining 50 foizi miqdorida subsidiya berish tartibi joriy etilishi, sohadagi xavflarni kamaytiradi va iqtisodiy barqarorlikni ta’minlaydi. Bu chora-tadbir, ayniqsa, ob-havoning o‘zgaruvchanligi va boshqa tashqi omillar sababli kutilmagan yo‘qotishlarga duch keladigan fermerlar uchun muhimdir. Subsidiyalar, fermerlarni rag‘batlantiradi va ularga zarur moliyaviy yordamni ta’minlaydi, bu esa o‘z navbatida qishloq xo‘jaligi sohasining yanada rivojlanishiga yordam beradi. “Izlanish va rivojlanish” (R&D) markazlariga beriladigan soliq imtiyozlari ham muhim ahamiyatga ega. Ushbu markazlar 3 yil muddatga mol-mulk solig‘i va yer solig‘i bo‘yicha hisoblangan summaning faqat 1 foizini to‘lashlari kerak bo‘ladi, bu esa ularning moliyaviy yuklarini ancha yengillatadi. Bundan tashqari, ularning xodimlari uchun ijtimoiy soliq stavkasini 1 foiz miqdorida hisoblash ham xodimlarning moliyaviy holatini yaxshilaydi va ilmiy tadqiqotlarga ko‘proq mablag‘ sarflash imkonini beradi. Bu chora-tadbirlar, ilmiy va texnologik sohadagi innovatsiyalarni rag‘batlantirib, mamlakatning iqtisodiy rivojlanishiga hissa qo‘shadi. Bundan tashqari, aviatsiya sohasida_14 ta rezident aviakompaniya mavjudligi, shulardan 11 tasi xususiy aviakompaniyalar ekani muhim ahamiyatga ega. Bu aviatsiya sohasida raqobatni oshirib, xizmatlar sifatini yaxshilashga yordam beradi. Mahalliy yo‘nalishlardagi parvozlar sonining oshishiga e’tibor ortadi. 13 ta mahalliy yo‘nalishlarda bajarilgan parvozlar sonining haftasiga 236 taga yetkazilishi mamlakat ichida o‘zaro bog‘lanishni kuchaytiradi. Shaharlararo va xalqaro aviaqatnovlar soni ko‘payadi. Aviaqatnovlar va tashilgan yo‘lovchilar sonining oshishi mamlakat ichida hamda xalqaro miqyosda transport aloqalarini mustahkamlaydi. 2024-yildan boshlab yuk vagonlari va konteynerlarni taqdim etish hamda yuqori tezlikda harakatlanadigan poyezdlarda yo‘lovchilarni tashish xizmatlari tariflarini bozor tamoyillari asosida tartibga solish mexanizmiga o‘tish mamlakatning temir yo‘l transportini yanada samarador qiladi.

Xulosa qilib aytganda, aholi farovonligini oshirish, iqtisodiy tadbirkorlikni rivojlantirish va ularning huquq va manfaatlarini himoya qilish masalalari muhim ahamiyatga ega. Ushbu jarayonlar barqaror ish o‘rinlari yaratish va kambag‘allikni qisqartirishga xizmat qiladi. Aholi farovonligini oshirish uchun iqtisodiy faoliyatni rag‘batlantirish, tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash va ijtimoiy himoya tizimlarini kuchaytirish zarur. Bu esa, o‘z navbatida, jamiyatda iqtisodiy barqarorlikni ta'minlaydi va aholi farovonligini oshirishga yordam beradi. Shuningdek, tadbirkorlikni rivojlantirish orqali yangi ish o‘rinlari yaratiladi, bu esa kambag‘allikni kamaytirishga olib keladi. Umuman olganda, aholi farovonligini oshirish va iqtisodiy rivojlanish o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlikni e'tiborga olish muhimdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. **"O‘zbekiston Respublikasining iqtisodiy rivojlanishi: muammolar va yechimlar"** - 2023 yil, Muallif: Abdurahmonov A.
2. **"Kambag‘allikni qisqartirish va iqtisodiy o‘sish"** - 2022 yil, Muallif: Karimova D.
3. **"Iqtisodiy tadbirkorlik va uning rivojlanish strategiyalari"** - 2021 yil, Muallif: Tashkentov S.
4. **"Barqaror ish o‘rinlari yaratish: nazariy va amaliy jihatlar"** - 2022 yil, Muallif: Murodov R.
5. **"Ijtimoiy himoya va iqtisodiy barqarorlik"** - 2023 yil, Muallif: Xolmatov J.